

**Ministerieel besluit tot definitieve aanduiding van de ankerplaats
De Polder van Stabroek met overgangszone naar de Noorderkempen
te Stabroek, Kapellen en Antwerpen**

DE VLAAMSE MINISTER VAN BESTUURSZAKEN, BINNENLANDS BESTUUR,
INBURGERING, TOERISME EN VLAAMSE RAND,

Gelet op het decreet van 16 april 1996 betreffende de landschapszorg, gewijzigd bij de decreten van 21 oktober 1997, 18 mei 1999, 8 december 2000, 21 december 2001, 19 juli 2002, 13 februari 2004, 10 maart 2006, 16 juni 2006 en 27 maart 2009;

Gelet op het besluit van de Vlaamse Regering van 13 juli 2009 tot bepaling van de bevoegdheden van de leden van de Vlaamse Regering, gewijzigd bij besluiten van 24 juli 2009, 4 december 2009, 6 juli 2010 en 7 juli 2010, 24 september 2010, 19 november 2010, 13 mei 2011, 10 juni 2011 en 9 september 2011;

Gelet op het ministerieel besluit van 14 juni 2011 tot voorlopige aanduiding van de ankerplaats De Polder van Stabroek met overgangszone naar de Noorderkempen te Stabroek, Kapellen en Antwerpen;

Gelet op het advies van de Koninklijke Commissie voor Monumenten en Landschappen van 20 oktober 2011,

BESLUIT:

Artikel 1. De Polder van Stabroek met overgangszone naar de Noorderkempen te Stabroek, Kapellen en Antwerpen wordt definitief aangeduid als ankerplaats overeenkomstig de bepalingen van het decreet van 16 april 1996 betreffende de landschapszorg, gewijzigd bij de decreten van 21 oktober 1997, 18 mei 1999, 8 december 2000, 21 december 2001, 19 juli 2002, 13 februari 2004, 10 maart 2006, 16 juni 2006 en 27 maart 2009.

Art. 2. § 1. Het algemeen belang dat de aanduiding verantwoordt, wordt door het gezamenlijk voorkomen en de onderlinge samenhang van de volgende intrinsieke waarden gemotiveerd:

1° natuurwetenschappelijke waarde:

Dit poldergebied van Stabroek is gelegen op de overgang van Polders naar Kempen en is daarmee onderdeel van een belangrijke gradiënt. De grote variatie in bodemstructuur, een belangrijk hoogteverschil en het contact tussen het zure, Kempische hooglandwater en het kalkrijke polderwater geven het gebied een apart karakter. Aansluitend op andere poldergebieden in de Scheldevallei, vertegenwoordigen de polders van Stabroek een belangrijke functie als broed- en overwinteringsgebied voor talrijke vogelsoorten en als leefgebied voor zoogdieren, met onder meer vleermuizen.

2° historische waarde:

Het ontstaan van dit polderlandschap in en om Stabroek gaat terug tot de 13de eeuw, toen Gillis van Attenhoeven begon met de inpoldering van de streek, die dan 'Attenhoeven' en later 'Ettenhove' werd genoemd. Met de later aanleg, wel eveneens in de 13de eeuw, van de 's Hertogendijk werden de polders van Lillo en Ettenhoven van elkaar gescheiden. Tot op vandaag is de 's Hertogendijk een waardevol historisch relict in dit poldergebied. Hoewel niet geldend voor de volledige ankerplaats, kan een aanzienlijk deel van de landschapsstructuur en topografie als historisch stabiel worden beschouwd. Daarnaast is deze ankerplaats ook betrekkelijk rijk aan bouwkundig erfgoed. Zeker te vermelden is de voormalige parochiekerk O.L.-Vrouw Geboorte, een pseudo-basiliek, die waarschijnlijk teruggaat tot de 15de eeuw, met een kern uit de 13de eeuw. Bijhorend is er een omheind en ommuurd kerkhof. Ter hoogte van Ettenhove staat een 19de eeuwse 'ast' bij een hoeve uit de eerste helft van de 20ste eeuw. In het oosten van de ankerplaats staan enkele mooie villa's en landhuizen (Irishof, Hof ter vijvers, e.d.), alsook het eclectisch kasteeltje 'Starrenhof', die allen teruggaan tot het einde van de 18de of begin van de 19de eeuw.

3° esthetische waarde:

Het westelijk gedeelte is als traditioneel poldergebied, arm aan kleine landschapselementen maar rijk aan historische relictten zoals de 's Hertogendijk en enkele oude hoeven, vertegenwoordigt een aanzienlijke esthetische waarde. De openheid van dit gebied biedt bovendien ruimte voor prachtige vergezichten. De strakke geometrische aanleg is eveneens beeldbepalend. Hoewel de omgevende haveninfrastructuur als storend kan worden ervaren, is zij karakteristiek voor dit stukje Scheldevallei en vormt ze vaak opvallende bakens in het landschap.

In het oostelijk gedeelte is het zeer typerend dat men over een relatief korte afstand de overgang van Polders naar Kempen kan ervaren. Deze overgang komt duidelijk tot uiting in de perceelsstructuur: in het eigenlijke poldergebied zijn de percelen blokvormig, terwijl op de overgang naar de Kempen (gedeelte op gemeente Kapellen) de percelering eerder langwerpig is. Naar het zuidoosten toe is er tevens een overgang van open naar gesloten : dit landschapsdeel dat overgaat van een gevarieerd KLE-rijk agrarisch gebied naar in landschapsstijl aangelegde parkdomeinen met landhuizen heeft een hoge belevingswaarde.

4° ruimtelijk-structurerende waarde:

Deze ankerplaats betreft een traditioneel polderlandschap, arm aan kleine landschapselementen, maar rijk aan weidse zichten. Een opvallend element en/of baken in het landschap is de 's Hertogendijk.

Zeer typerend voor de ligging van deze 'overgangspolders' is dat men over een relatief korte afstand de overgang van Polders naar Kempen kan ervaren. Deze

overgang komt duidelijk tot uiting in de perceelsstructuur: in het eigenlijke poldergebied zijn de percelen blokvormig, terwijl op de overgang naar de Kempen (gedeelte op gemeente Kapellen) de percelering eerder langwerpiger is. In het noordoosten aansluitend op de Antitankgracht met de Schans van Smoutakker, is dit poldergebied in en om Stabroek deel van een cluster van waardevolle landschappen in het noordwesten van de provincie Antwerpen.

§ 2. De landschapskenmerken die typisch zijn voor de ankerplaats, met inbegrip van de ruimtelijke kenmerken die eigen zijn aan de waarden zijn de volgende:

1° Deelgebied 1 : Poldergebied

- a) open agrarisch landschap dat getuigt van de initiële ontginning, met langgerekte tot blokvormige percelen en met zowel akker- als grasland
- b) historisch wegenpatroon en afwateringsstelsel
- c) ontsluitingswegen : zandwegen met bijhorende bermen
- d) afwateringsgrachten : grachten met bijhorende oeverkanten
- e) oude dijkstructuren : 's Hertogendijk en Bunderdijk
- f) waterlopen : Kleine Watergang, Sint Jacobsloop, 's Hertogendijkse Beek, Bunderbeek, Ettenhovense Beek
- g) plaatselijke KLE's (houtkanten, bomerijen, rietkragen)
- h) Bouwkundig erfgoed uit Inventaris Bouwkundig erfgoed:
 - 1) Stabroek : Sint-Jacobstraat 3. U-vormige hoeve, uit begin 20ste eeuw, met woonstalhuis (met getrapte en beschilderde daklijst), aanleunende stallingen en langsschuur, gelegen aan begin 's Hertogendijk.
 - 2) Stabroek : Sint-Jacobstraat 4. Woonstalhuis uit 19de en 20ste eeuw, gelegen op afgepaald domein grenzend aan 's Hertogendijk.
 - 3) Stabroek : Laageind 43. Z.g. "Mouterij Dingemans N.V.". Thans met eenvoudige, landelijke woning uit 19de eeuw met één bouwlaag onder mansardedak en met haaks aanbouwsel uit 20ste eeuw aan de westzijde.
 - 4) Stabroek : Kerkstraat 81 Voormalige parochiekerk O. -L. -Vrouw Geboorte Gotische pseudo-basiliek uit 15de eeuw met mogelijke kern uit 13de eeuw. Omringend ommuurd en omheind kerkhof en gelegen aan westrand van de bebouwde agglomeratie
- i) archeologisch patrimonium : plaggenbodems aan de noordoostzijde ter hoogte van dorpskern van Stabroek, oude hoevesites

2° Deelgebied 2 : KLE-rijk Overgangsgebied

- a) KLE-rijk agrarisch landschap dat getuigt van de initiële ontginning, met langgerekte percelen en met zowel akker- als grasland
- b) kasteelparken in landschapsstijl langs de Kapelsestraat met levend houtig erfgoed (domeinen Irishoeve, Pharazijnshof, Hof ter Vijvers, Starrenhof, Heidehof)
- c) ontsluitingswegen : zandwegen met bijhorende bermen
- d) afwateringsgrachten : grachten met bijhorende oeverkanten
- e) waterlopen : Rode Beek
- f) KLE's : houtkanten, bomerijen, dreven, rietkragen, poelen, vijvers

- g) bos
- h) extensief beheerde weilanden
- i) Bouwkundig erfgoed uit Inventaris Bouwkundig erfgoed:
 - 1) Kapellen : Kapelsestraat 61, **Starrenhof** (kasteel-klooster) sedert 1930 klooster van de broeders van Scheppers, gelegen in mooi beboomd park met bakstenen afsluitmuur waarop hekken en torentjes (1057). Eclectisch kasteel met neo-Vlaamse renaissance-elementen gebouwd in 1881 (cf. tuinzijde toegangspoort) n.o.v. architect De Grooff, i.o.v. baron Gaston Cogels. Verbouwd en vrijwel in oppervlakte verdubbeld (vnl. aan de W.-zijde) in 1901. N.-vleugel toegevoegd in 1956 n.o.v. architect E. Verschueren.
 - 2) Kapellen : Kapelsestraat 45 : eivormig gemetselde ijskelder in baksteen met 2 toegangen in baksteen metselwerk : een korte toegang (3 m) in de richting van Kapelsestraat 47 Z.g. "Heidehof" en een lange gebogen toegang (8 m) in de richting van Kapelsestraat 43 Z.g. "Hof ter Vijvers".
 - 3) Kapellen, Kapelsestraat z.n. (perceel gelegen tussen Kapelsestraat 47 z.g. "Heidehof" en het achterin gelegen landhuis Kapelsestraat 41 Z.g. "Irishoeve": Half-cylindervormige gemetselde bakstenen constructie. Hoewel dit geen traditionele eivormige ijskelder is, is ze vermoedelijk met hetzelfde doel aangelegd.
 - 4) Kapellen : Kapelsestraat 47. Z.g. **"Heidehof"**, landhuis, thans Rijksinternaat, opgericht ca. 1890 ter plaatse van een ouder landhuisje dat in het huidige gebouw werd opgenomen; verbouwd in 1914 (cf. gevelsteen toren) o.l.v. architect J. Hertogs; het gedeelte r. van de toren werd later toegevoegd. Omringend mooi beboomd domein met brede grachten, grasvelden en rododendrons.
 - 5) Kapellen : Kapelsestraat 43. Z.g. **"Hof ter Vijvers"**, landhuis met prachtige tuin van 1908 (cf. gevelsteen) n.o.v. architect J. Jacobs. Gekenmerkt door een zeker eclectisme met traditionele elementen als kruiskozijsen, ezelsoren, overstekken, radvenster en portiek.
 - 6) Kapellen : Kapelsestraat 37-41. Voorheen z.g. **"Pharazijnshof"** (naar vroegere eigenaars), modo "Irishof", thans Koninklijk Atheneum. Grote villa in cottagestijl van ca. 1900 (jaartal 1893 boven de plint) n.o.v. architect M. De Braey. De N.-vleugel met toren is een latere toevoeging. Recente schoolgebouwen aan W.-zijde. Overblijfsel van park aangelegd door tuinarchitect Fuchs, i.s.m. Galopin; de rivier Roodeloop die over het domein loopt voedt de vijvers; straatzijde afgeboord met gracht en rododendronhaag. Bakstenen toegangsbrug met hardstenen postamenten en afdekking, vierkante bakstenen pijlers met hardstenen plint, banden en topstuk.
 - 7) Kapellen : Kapelsestraat 41. Z.g. **"Irishoeve"**. Achterin gelegen landhuis in zelfde cottagestijl.
 - 8) Kapellen : Waterstraat **Kapel O.-L.-Vrouw van de Heuvels**, van 1939 n.o.v. architect A. Van den Bergh; horend bij het gehucht de Heuvels op grondgebied Stabroek. Eenvoudig beschilderd bakstenen gebouw onder pannen zadeldak.
- j) archeologisch patrimonium : plaggenbodems aan de zuidwest- en noordoostzijde van het deelgebied
- k) markante terreinovergang (micro-cuesta)
- l) overgangsgebied van de Kempische zandgronden naar Scheldepolders

3° Deelgebied 3 : Open Overgangsgebied

- a) open agrarisch landschap dat getuigt van de initiële ontginning, met langgerekte percelen en met zowel akker- als grasland
- b) historisch wegenpatroon met bijhorend afwateringsstelsel
- c) ontsluitingswegen : zandwegen met bijhorende bermen
- d) afwateringsgrachten : grachten met bijhorende oeverkanten
- e) waterlopen : 's Hertogendijkse Beek
- f) plaatselijke KLE's (houtkanten, bomerijen)
- g) archeologisch patrimonium : plaggenbodems in noordelijk en zuidoostelijk gedeelte van het deelgebied
- h) historische dreef
- i) markante terreinovergang (micro-cuesta)
- j) overgangsgebied van de Kempische zandgronden naar Scheldepolders

Art. 3. De aflijning van de ankerplaats op schaal 1/25.000 wordt weergegeven op het plan als bijlage.

Brussel,

18 JAN. 2012

Vlaams Minister van Bestuurszaken, Binnenlands Bestuur, Inburgering, Toerisme en
Vlaamse Rand

Geert BOURGEOIS